

Opnieuw naar school

Stappenplan voor een goede en sociaal veilige start



De afgelopen tijd heeft in het teken gestaan van Corona. De gevolgen voor u en uw leerlingen waren groot. Lessen zijn verplaatst van de klas naar thuis. Persoonlijk contact is voor een deel vervangen door digitaal contact. Hoe iedereen de afgelopen tijd heeft beleefd, kan variëren: de één vond het juist gezellig om thuis te zijn, de ander is blij dat de school voorzichtig weer opengaat.

Voordat de lessen op school starten is het goed om als team stil te staan bij de tijd die achter u ligt en ervaringen en zorgen te delen. Het welbevinden van leerlingen – maar ook van u en uw collega's – is een belangrijk onderwerp, net als sociale veiligheid in de groep en in de school.

STAP

1

Bereidt u zich voor

Bestuur en schoolleiding:

- **Bedenk wat u belangrijk vindt** voor de eerste periode en betrek alle teams bij de plannen. Zorg voor heldere interne coördinatie. Waarop moet de nadruk liggen? Hoe verbindt u sociaal-emotionele begeleiding van leerlingen met de start van de lessen? Hoe past dat bij wat u als school en team belangrijk vindt? Welke zorgen zijn er en hoe kunnen deze worden weggenomen? Zijn praktische zaken goed geregeld en is iedereen op de hoogte van de afspraken?
- **Betrek externe partners:** Het is goed om de afspraken over leerlingenzorg helder te hebben en waar nodig contact te hebben met partners zoals de GGD, hulpverleningsorganisaties of de gemeente. Bespreek hoe ondersteuning op school of thuis kan worden geregeld en zorg dat het team weet bij wie ze intern terecht kunnen. Benadruk dat leerkrachten niet voor alles verantwoordelijk zijn.

In het team:

- **Kijk terug, deel uw ervaringen:** Wat betekende de afgelopen periode voor u als medewerker en collega? Hoe was het thuis en hoe ging het lesgeven op afstand? Heb aandacht voor positieve en negatieve ervaringen. Bespreek zaken die zijn blijven liggen, maar nu wel aan de orde moeten komen. Dit kan betrekking hebben op de onderlinge samenwerking, maar ook op leerlingen en hun gezin.
- **Kijk vooruit, maak afspraken voor de opstart:** Waar gaat u aan werken en bij wie kunt u terecht met praktische of persoonlijke vragen. Bedenk met welke verhalen leerlingen op school komen en wat u dan te doen staat. Bespreek over welke leerlingen u zorgen hebt en wat nu nodig is.
- **Betrek ouders:** Neem voorafgaand aan de eerste schooldag contact op met alle ouders. Dat kan digitaal, via een korte vragenlijst, of telefonisch. Voor zover dat nog niet bekend is, kunt u navragen welke zaken belangrijk zijn om te weten en hoe zij deze tijd, als mede-leerkracht, hebben ervaren. Sta open voor feedback en luister naar zorgen. In de periode thuis was er sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid. Sommige ouders zijn waarschijnlijk blij dat hun rol weer teruggaat naar het oude niveau, voor anderen is dat misschien lastig. Informeer ouders hoe de eerste periode eruit gaat zien en laat weten wat mogelijk nog van hen wordt verwacht nu de school weer (gedeeltelijk) van start gaat. Plan eventueel een vervolcontact.



STAP

2

Bepaal doelen voor de eerste dag en de eerste periode

Het is belangrijk te weten waarop de focus moet liggen wanneer de school weer begint. De eerste periode is vooral bedoeld om:

- Het startmoment te markeren en uit te spreken dat het fijn is om elkaar weer te zien.
- Ervaringen uit te wisselen, mooie en verdrietige momenten samen te delen.
- Een luisterend oor te bieden.
- Nieuwe verbinding in de groep te creëren.

Natuurlijk wilt u de lessen hervatten, maar wees ook sensitief voor het welbevinden van de individuele leerling en voor het groepsproces.

Groepsdynamiek

Heb aandacht voor het bepalen van positieve groepsnormen en voor de dynamiek in de groep:

- **Forming** – oriënteren, kennismaken (rustige sfeer)
- **Storming** – presenteren, wie zijn leider en volgers (rumoerige klas)
- **Norming** – normeren, positieve groepsnormen bepalen
- **Performing** – presteren, ongeschreven regels en normen gelden
- **Reforming** – afronden en afscheid nemen, de sfeer wordt lossier, maar de regels gelden nog steeds

Stuur op de onderlinge omgang en samenwerking. Accepteer dat iedereen weer moet wennen aan elkaar en dat dit tijd kost. Door éérs de normen samen met de leerlingen vast te stellen, wordt de storming-fase milder.

Twee pijlers: verwerking en normalisering

Het is belangrijk dat u aandacht hebt voor verwerking én normalisering. Deze processen lopen naast en door elkaar en doen een beroep op uw pedagogisch en didactisch vakmanschap.

Neem tijd voor een rustige start en vraag “Hoe was de afgelopen tijd voor jou?” U kunt kiezen voor het gesprek, maar er zijn andere manieren, zoals een creatieve vorm of een gezamenlijk ritueel. Afhankelijk van de school en uw leerlingen kunt u inzetten wat het meest passend is.

3.1 Verwerking

- Geef ruimte aan ervaringen en zorg dat iedereen aan bod komt. Houd het luchtig waar dat kan en serieus waar nodig. Bagatelliseer niets, maar luister en bevestig nare ervaringen. Vraag door als iets niet duidelijk is en laat merken dat u de leerling ondersteunt. Het is goed om gevoelens te benoemen en te verifiëren. Leef mee en geef een compliment. Let op de impact die een verhaal heeft op anderen.
- Respecteer de leerling die niet zo diep in wil gaan op de thuis- of digitale school-situatie. Heb oog voor leerlingen die nu vanuit de veilige thuissituatie naar school moeten en dit als onveilig ervaren. In een 1-op-1 gesprek kunt u later uitzoeken wat er speelt.
- Laat merken dat leerlingen bij u terecht kunnen, vanuit uw rol als mentor, maar ook als vakleerkracht. Het is genoeg om te luisteren, erover te praten en troost te bieden.
- Neem actie wanneer u ondersteuning nodig hebt bij vragen over verwerking en maak gebruik van de interne zorgstructuur.
- U kunt ook vertellen hoe u deze tijd zelf hebt ervaren. Uw persoonlijke verhaal kan zorgen voor herkenning.

Verlies en rouw

Er zijn leerlingen die te maken hebben met een vorm van verlies. Verlies van een dierbare, verlies van de bekende structuur en veiligheid van school of juist verlies van de veiligheid thuis. Er zijn verschillende manieren van omgaan met verlies:

Vermijdend gedrag: wegstoppen van gevoelens, er niet over willen praten

Negatief gedrag: somberheid, zwartkijken, niets doet ertoe

Zorgzaam gedrag: eigen gevoelens voor jezelf houden, problemen van anderen oplossen.

- Bij jonge mensen verloopt rouw anders dan bij volwassenen. Mogelijk komt dit pas op een later moment tot uitdrukking.
- Structuur en veiligheid zijn essentieel voor het toelaten van emoties. School kan een belangrijke rol spelen door het bieden van een dagelijkse routine en als leerkracht bent u een stabiele factor. Bij ervaringen van verlies en rouw is het uw taak om goed te luisteren en ruimte te geven aan het verwerkingsproces. Help een leerling te bedenken welke mogelijkheden hij zelf heeft om het verlies een plek te geven. Wanneer iemand lijkt vast te lopen of wanneer u andere verontrustende signalen ziet, laat dan weten dat u zich zorgen maakt en organiseer, zo nodig, aanvullende ondersteuning in samenspraak met de ouders.





3.2 Herstel van het normale

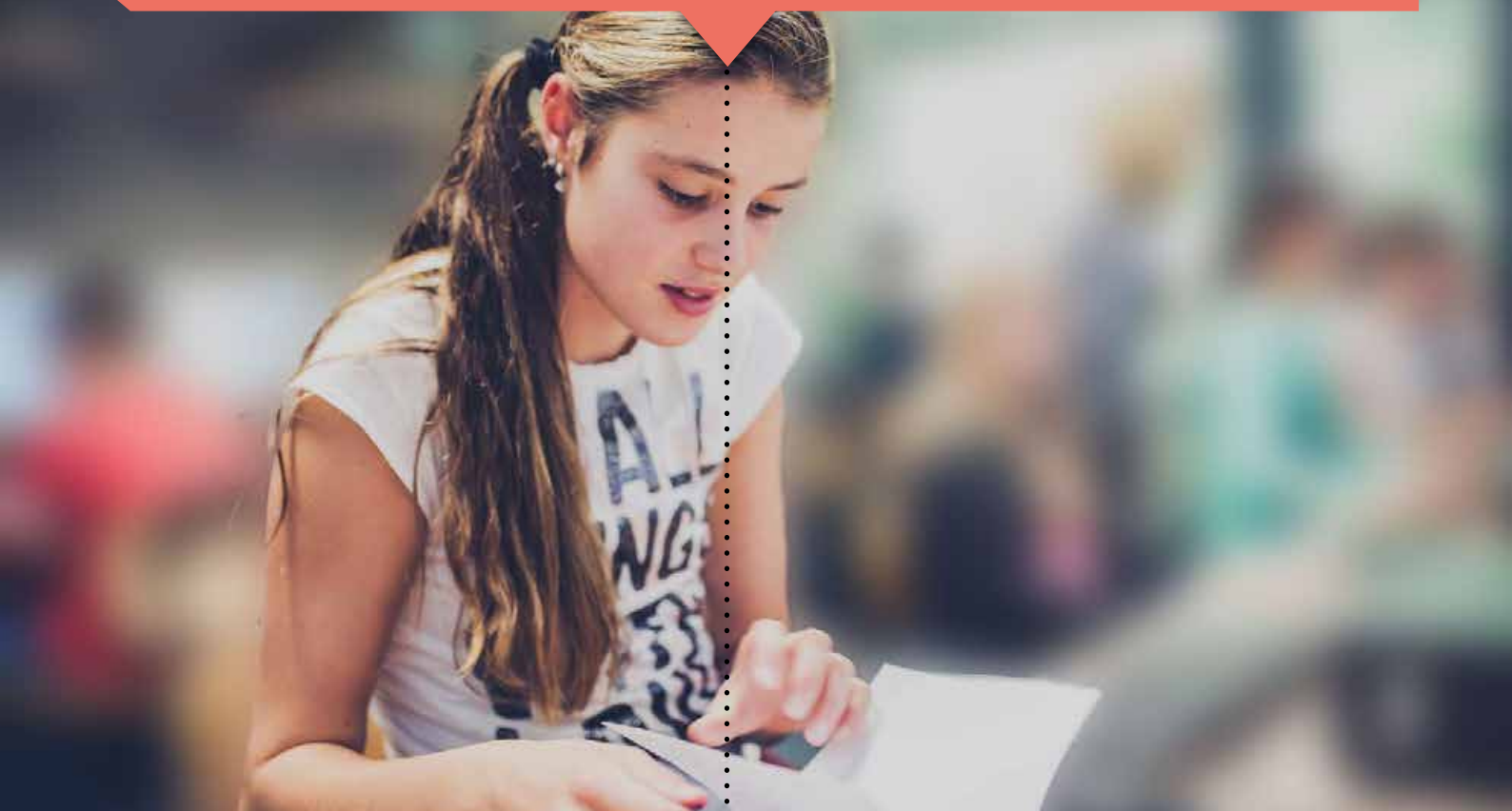
Hoewel we nog niet terugkeren naar de situatie zoals we die voor Corona kenden, is het van belang om op school veiligheid, rust en structuur te bieden en te zorgen voor normalisering.

Een deel van de dynamiek in de fysieke klas heeft zich ook voorgedaan tijdens de lessen op afstand. Bij u in de klas is er (mogelijk) digitaal gepest, zijn leerlingen buitengesloten en heeft er zich veel afgespeeld waarop u geen zicht hebt gehad.

- Spreek uit dat school een plek moet zijn waar iedereen zich veilig kan voelen. Zeg dat u daarvoor verantwoordelijk bent en de hulp van alle leerlingen nodig hebt. Wees duidelijk over wat u per se niet wilt zien en horen.
- Vertel wat het programma is voor de komende tijd. Natuurlijk worden de lessen weer opgestart,

maar het gaat ook om de onderlinge omgang en de contacten in de groep. Begin bijvoorbeeld iedere ochtend met een incheck-moment.

- Herhaal de gedragsregels die gelden of formuleer samen nieuwe regels. Geef het goede voorbeeld. Uw houding en gedrag bepalen de sfeer in de klas.
- Doe in de klas zoals u altijd doet. Verander zo min mogelijk. Wees duidelijk over veranderingen die onvermijdelijk zijn en die samenhangen met een geleidelijke opstart.
- Zijn er vragen of zorgen, geef daar dan zo goed mogelijk antwoord op. Zeg gerust dat u iets niet weet. Wellicht kunt u samen op zoek naar het antwoord.
- Het is normaal dat de concentratie wat lager is. Verwacht wat redelijk is, maar accepteer dat het niet vanaf dag 1 als vanouds hoeft te zijn.



Praktische (les)ideeën

Vier dat je elkaar weer ziet. Zorg voor een warm welkom. Maak ruimte voor uitwisseling, bedenk hiervoor passende groepsactiviteiten. Ontspanning en plezier horen daarbij.

- Betrek gymdocenten bij het organiseren van een mogelijke buitenactiviteit
- Vul een vragendoos met vragen van leerlingen voor een groepsgesprek
- Laat leerlingen kaarten maken voor een ander

Een ritueel kan helpen om de overgang te markeren en biedt houvast, troost en verbinding. Houvast omdat het helpt contact te maken met het bekende en kan dienen als anker. Troost omdat een ritueel een manier is om emoties een plek te geven. Verbinding omdat iedereen weer samen is en het ritueel dat samenzijn op school onderstreept.



Rond af

De opstart, of dat nu een dag, een week of een langere periode is, moet uiteindelijk een afronding krijgen in het team. Als dat kan, maak dan een inschatting wanneer de situatie weer 'normaal' zou moeten zijn.

- Plan periodieke overleggen waarin u met het team, interne ondersteuners en eventueel ook externe partners de stand van zaken doorloopt. Houd in de gaten hoe het met iedereen in het team gaat. Bespreek wat goed gaat, wat niet en wat nog moet worden geregeld. Welke afspraken moeten worden herzien?
- Bespreek hoe u dit schooljaar betekenisvol kunt afronden.
- Tot slot moet er een moment zijn om vooruit te kijken. Ook daar komt weer ruimte voor en dat is goed.